

TIẾP NHẬN VĂN HÓA "LỆCH CHUẨN"

"VẮC-XIN" NÀO CHO GIỚI TRẺ?

TRUYỀN THỐNG GIÁO DỤC CỦA DÂN TỘC TA COI TRỌNG NGUYÊN LÝ "TIÊN HỌC LỄ, HẬU HỌC VĂN", CÒN CHA ÔNG TA THƯỜNG XUYẾN NHẮC NHỞ CHÁU CON PHẢI "HỌC ĂN, HỌC NÓI, HỌC GÓI, HỌC MỜ" ĐỂ TỪ ĐÓ MÀ BIẾT CÁCH "ĂN TRÔNG NỒI, NGỒI TRÔNG HƯƠNG" ... NHỮNG GIÁ TRỊ TỐT ĐẸP CỦA VĂN HÓA SỐNG, VĂN HÓA ỨNG XỬ ĐÓ ĐÃ TỒN TẠI TỰ NGÀN ĐỜI NAY, TRỞ THÀNH NHỮNG CHUẨN MỰC QUAN TRỌNG ĐỂ ĐIỀU CHỈNH CÁC MỐI QUAN HỆ XÃ HỘI, ĐỊNH HƯỚNG GIỚI TRẺ VÀ ĐƯỢC TRAO TRUYỀN, THỰC HÀNH QUA NHIỀU THẾ HỆ KẾ TIẾP NHAU TRONG MỖI GIA ĐÌNH NGƯỜI VIỆT. TUY NHIÊN, GIỮA BỐI CẢNH CỦA NỀN KINH TẾ THỊ TRƯỜNG HIỆN NAY, KHI XU THẾ HỘI NHẬP QUỐC TẾ NGÀY CÀNG SÂU RỘNG CÙNG SỰ PHÁT TRIỂN MẠNH MẼ CỦA TRUYỀN THÔNG SỐ, SỰ "NỠ RỘ", CHIẾM ỨU THẾ CỦA CÁC LOẠI HÌNH MẠNG XÃ HỘI... ĐÃ TẠO RA NHỮNG TÁC ĐỘNG NHIỀU CHIỀU ĐỐI VỚI QUÁ TRÌNH TIẾP NHẬN VĂN HÓA CỦA CÁC CÁ NHÂN, ĐẶC BIỆT LÀ GIỚI TRẺ - NHỮNG ĐẠI DIỆN NĂNG ĐỘNG CỦA XÃ HỘI, DỄ BỊ HẤP DẪN BỞI NHỮNG ĐIỀU MỚI, LẠ CẢ Ở MẶT TÍCH CỰC VÀ TIÊU CỰC. THỰC TIỄN PHẢN ÁNH CỦA BÁO CHÍ TRUYỀN THÔNG THỜI GIAN QUA CHO THẤY, MỘT BỘ PHẬN GIỚI TRẺ HIỆN NAY ĐÃ, ĐANG CÓ NHỮNG BIỂU HIỆN CỦA VIỆC TIẾP NHẬN VĂN HÓA "LỆCH CHUẨN" DẪN ĐẾN NHỮNG HÀNH ĐỘNG TIÊU CỰC, ẢNH HƯỞNG TỚI AN NINH, TRẬT TỰ XÃ HỘI...

 NGUYỄN MINH TRƯỜNG

LỆCH NIỀM TIN, LẠC NHẬN THỨC VÀ SAI HÀNH ĐỘNG!

Chúng ta đều biết rằng, sự thay đổi về niềm tin, nhận thức của giới trẻ ở mỗi giai đoạn lịch sử thường song hành, phù hợp với những bước phát triển của xã hội. Nếu trong kháng chiến vệ quốc, lý tưởng của tuổi trẻ là "... xếp bút nghiên lên đường đi chiến đấu..." để "...chúng tôi đi không tiếc đời mình..." bởi "...tiếc đời mình thì còn chi Tổ quốc...", thì khi đất nước đã hòa bình, đời mới phát triển, đặc biệt là ở giai đoạn hội nhập toàn cầu, trách nhiệm công dân, trách nhiệm với đất nước, với xã hội của mỗi cá nhân đã không còn bị bó hẹp, theo đó những niềm tin, nhận thức, mơ ước của tuổi trẻ cũng thay đổi cùng những tiêu chí phong phú, cởi mở hơn. Vậy nhưng, dù không hẹp hòi, khắt khe trong

việc đánh giá nhận thức, lối sống của giới trẻ hiện nay, xã hội vẫn đòi hỏi phải đảm bảo những giá trị bất biến, phù hợp với thuần phong, mỹ tục, đặc trưng văn hóa truyền thống của dân tộc. Chẳng hạn, giới trẻ có thể ngưỡng mộ một ngôi sao giải trí quốc tế, nhưng không vì thế mà chen lấn, đua nhau quỳ gối chỉ để được hôn ghé thân tượng, hay có thể hâm mộ, say mê một ca sĩ thị trường, nhưng không vì đó là lý do để học đòi làm theo cái sai, cái dở của thần tượng...

Đáng trân trọng, suy ngẫm nhất đó là thời gian vừa qua rộ lên hiện tượng một bộ phận giới trẻ đã dành tình cảm, niềm tin để "thần tượng" một số thành phần "bất hảo" trong xã hội. Đó là những nhân vật đã từng có tiền án, tiền sự, từng vào tù, ra tội với các tội danh đánh bạc, sử dụng

ma túy nhưng biết cách lợi dụng mạng xã hội để đưa lên đó các đoạn phim "khoe khoang" chiến tích bất hảo cùng những lời lẽ chửi bới tục tĩu, "cuồng ngôn", "chợ búa" hoàn toàn trái ngược với chuẩn mực đạo đức và văn hóa xã hội. Những đoạn phim đó không những không bị tẩy chay, lên án, mà lại tạo được sức hút rất lớn của cộng đồng mạng, sự hòa theo của đám đông giới trẻ trong đó có cả học sinh, sinh viên. Không ít hành động quái dị, thậm chí coi thường pháp luật được đưa trên mạng xã hội facebook và youtube như nói năng tục tĩu, chửi bậy, đỗ xe trên đường cao tốc, đốt xe... được cộng đồng mạng phấn khích, tán dương, ấn nút "like" với số lượng lớn. Ngay cả kiểu tóc "bờm ngựa" hay điệu "múa quạt" không giống ai của các nhân vật này cũng "xâm

nhập" vào thế giới học đường, được rất nhiều học sinh, sinh viên bắt chước và khi nhân vật ấy xuất hiện thì đông đảo người trẻ "tiền hô hậu ủng", đón rước, xếp hàng ra đường để được chụp ảnh, xin chữ ký...

Quả thực, khi những hiện tượng tiêu cực, phản cảm được phơi bày lại không bị lên án mà còn được tán dương, tạo môi trường để lây lan rộng thông qua mạng xã hội, tạo ra những tác động trực tiếp đến nhận thức, tư duy, thậm chí hành động của người trẻ, đã gióng lên hồi chuông báo động về sự "lệch niềm tin, lạc nhận thức dẫn đến sai hành động" của một bộ phận giới trẻ hiện nay. Có thể coi đó như loại "vi-rút" độc hại tiềm ẩn những quan niệm tiêu cực, hành vi xấu vào tầng lớp thanh niên đang trong quá trình hình thành nhân cách.

Sau những sự việc này, hàng loạt vấn đề được dư luận đặt ra đó là: Vì sao những nhân vật "giang hồ" với đời tư bất hảo, những cá

nhân mà trước kia chỉ nấp trong bóng tối để hành động, nay có thể công khai trắng trợn trên mạng xã hội những hành vi, lời nói, việc làm ngang ngược như vậy? Vì sao những thước phim tự quay, những phát ngôn gây "sốc" của các nhân vật này lại có hàng nghìn lượt theo dõi trên mạng xã hội facebook, hàng triệu người đăng ký xem trên kênh youtube? Vì sao những hiện tượng "tự tung tự tác" gây tác hại trên mạng xã hội như vậy lại đưa về những khoản thu nhập "khủng" cho các đối tượng? "...Một trong những nguyên nhân khiến cho những nhân vật bất hảo có "đất" để diễn các trò quái dị, phản cảm, thực hiện hành động phi pháp là bởi những lợi ích thực tế mà các đối tượng này kiếm được từ cộng đồng mạng. Các nhà mạng coi những nhân vật đó như là "công cụ" để sinh lời vậy nên sẵn sàng chi trả cho họ từ vài chục triệu đến vài trăm triệu mỗi tháng để kích thích, lôi kéo. Vì lợi nhuận kiếm tiền trông thấy, những giang

hồ mạng mới đây và cả không ít nhân vật được liệt vào hàng vô nguyên tắc, "nhảm nhí" trước kia sẵn sàng tự thực hiện, thậm chí là có hẳn ê-kíp dàn dựng những clip gây "sốc" để thu hút sự chú ý của cộng đồng..." - GS.TS Hoàng Bá Thịnh - Trưởng Bộ môn Xã hội học Gia đình và Giới, Khoa Xã hội học (Trường ĐH Khoa học Xã hội và Nhân văn, ĐHQGHN) chia sẻ quan điểm.

Chính lối sống thực dụng, những hành động kỳ quặc, phản cảm, trái với thuần phong mỹ tục, vi phạm luật pháp khi được tiếp tay bởi những kênh truyền thông, nhà mạng đặt lợi nhuận lên hàng đầu thì sẽ tạo ra những hiệu ứng thông tin tác hại nhưng lại có sức hấp dẫn lớn với giới trẻ - những người mang sẵn trong mình tâm lý thích thể hiện, ương bướng nhưng lại thiếu kinh nghiệm sống, rất dễ bị sa đà, lôi kéo vào những thứ mới lạ. Đó cũng là một phần nguyên nhân để lý giải về các hiện tượng như: bạo lực học đường không ngừng tăng với tính chất ngày một nghiêm trọng; không ít học sinh, sinh viên tò ra thờ ơ, vô cảm trước sự mất mát của người thân, bạn bè nhưng lại có thể khóc nức nở khi được nhìn thấy, được xem thân tượng của mình biểu diễn; thậm chí nhiều bạn trẻ dễ dàng nổi cáu, nóng giận, dẫn đến hành động phạm pháp chỉ vì những lý do lằng xẹt... Đương nhiên, khi những hiện tượng tiêu cực, những hành vi không đẹp được cộng đồng mạng a dua, cổ xúy thì chúng sẽ ngấm dần vào hành vi, nhận thức và trở thành phổ biến trong cộng đồng giới trẻ.

Nhiều người chắc hẳn chưa quên vụ việc cuối năm 2018 khi cơ quan công an ra quyết định khởi tố vụ án hình sự về tội "Giết hoặc vút bỏ con mới đẻ" đối với một nữ sinh đại học ở Hà Nội. Hành vi tàn nhẫn của người mẹ trẻ cũng như quan hệ phức tạp trong tình yêu của nữ sinh này đã khiến cộng đồng phẫn nộ, bất bình trước lối sống phóng túng, vô trách nhiệm, ích kỷ, thiếu hiểu biết của không chỉ một cá nhân mà của một bộ phận giới trẻ hiện nay. Dư luận xã hội, giới truyền thông đã nhiều lần lên tiếng phê phán biểu hiện của một số người trẻ ngang nhiên có những hành vi thiếu văn hóa, chỉ phù hợp với chốn riêng tư tại các nơi công cộng như công viên, rạp chiếu phim, quán cafe, xe buýt, hầm

cầu đi bộ... Quả thực sự lệch lạc về mặt nhận thức, sự "bất chuẩn" một cách thiếu hiểu biết từ phim ảnh, mạng xã hội đã, đang khiến một bộ phận giới trẻ bị "ngộ nhận" dẫn đến những hành động, hành xử kém văn hóa, phản cảm, gây bức xúc trong cộng đồng. Có thể thấy, xu hướng sống nhanh, sống gấp, sống hưởng thụ dẫn đến sự lệch chuẩn trong quan niệm đạo đức, ứng xử xã hội hay quan hệ nam nữ đang có chiều hướng gia tăng trong giới trẻ mà môi trường học đường cũng không ngoại lệ. Ở một số trường THPT, thậm chí THCS, không hiếm cảnh "cặp đôi" học sinh thoải mái bày tỏ tình cảm giữa nơi đông người, cá biệt có cặp đưa nhau vào nhà nghỉ khi vẫn khoác đồng phục học sinh. Hậu quả nhãn tiền của lối sống phóng túng này là học tập sa sút, mang thai ngoài ý muốn, bị bạn bè xa lánh... Đây là chưa kể các hậu quả tiêu cực từ quan hệ thiếu lành mạnh còn đẩy tới việc chửi bới, thóa mạ, thách đố nhau ở ngoài đời, trên mạng xã hội, thậm chí thuê côn đồ hành hung, trả thù, đâm chém. Không ít tình yêu học trò đã kết thúc bằng hận thù, thậm chí có nữ sinh bị lợi dụng, đã hoang mang, tuyệt vọng phải tìm đến cái chết...

"Đã đến lúc cấp thiết phải tìm ra những giải pháp căn cơ, những cách thức hiệu quả, triển khai ngay để phòng, chống hiện tượng "lệch chuẩn" về văn hóa ở giới trẻ..." - đó là khẳng định của hầu hết các chuyên gia giáo dục, các nhà quản lý, nhà hoạt động xã hội khi được hỏi về vấn đề này.

VẮC-XIN NÀO PHÒNG "LỆCH CHUẨN" VĂN HÓA Ở NGƯỜI TRÈ?

Trong giai đoạn bùng nổ công nghệ thông tin hiện nay, mỗi cá nhân, mỗi gia đình đều dễ dàng để có được phương tiện truy cập internet, sử dụng mạng xã hội. Bên cạnh những thuận lợi trong việc tiếp cận các nguồn thông tin phong phú, hữu ích, các giá trị văn hóa tinh hoa... thì mặt trái của "sự tiện nghi" này chính là thách thức với những người trẻ không biết chọn lọc thông tin, không có sự "đề kháng" trước những cám dỗ, tò mò của các luồng thông tin tiêu cực, các trang độc hại. "Theo tâm lý lứa tuổi, đa phần thanh thiếu niên chưa phân biệt được hết cái tốt, cái xấu; cùng với đặc điểm là hay tò mò, thích khám

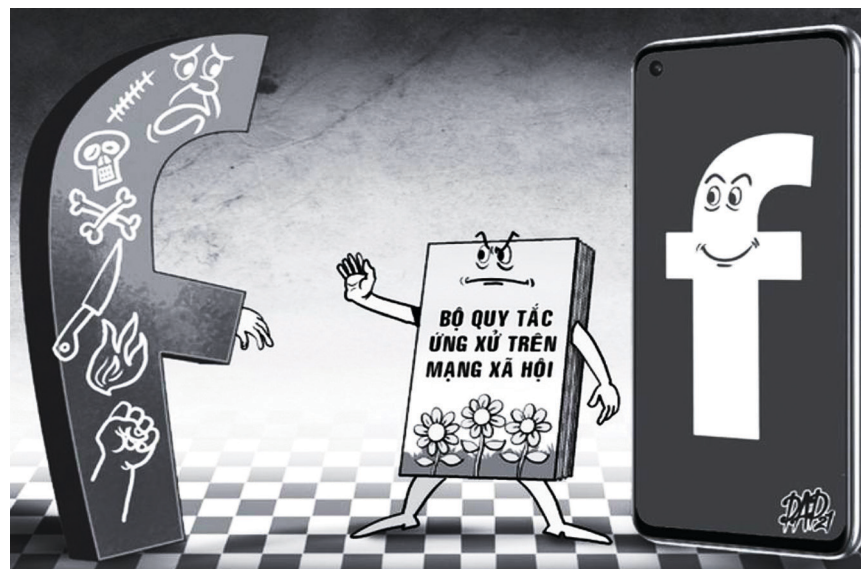
phá cái mới, cái lạ... nếu giới trẻ không được giáo dục đầy đủ để có định hướng tốt về quan điểm, nhận thức, cũng như chưa biết tự kiểm soát bản thân thì các em rất dễ bị hấp dẫn, ảnh hưởng, tin theo, thậm chí là làm theo những biểu hiện văn hóa "lệch chuẩn"..." - PGS.TS Trịnh Thị Linh - Khoa Tâm lý học, Trường ĐHKhoa học Xã hội và Nhân văn, ĐHQGHN khẳng định.

Theo chuyên gia tâm lý học, TS. Vũ Thu Hương - Trường ĐH Sư phạm Hà Nội thì việc một số bậc phụ huynh hiện nay dùng biện pháp ngăn cấm con cái tiếp cận với máy tính và mạng internet là điều chưa hợp lý, thiếu hiệu quả, thậm chí còn có thể tạo nên tác dụng ngược. "Điều cần thiết là chúng ta phải tập trung cho công tác giáo dục đạo đức và ý thức công dân cho giới trẻ, đồng thời tạo ra các sân chơi lành mạnh, các hoạt động cộng đồng có ích để thu hút sự quan tâm của các em. Việc tạo ra các diễn đàn để giới trẻ được tự do phát biểu, nói thẳng quan điểm của mình về các vấn đề xã hội, các lĩnh vực các em quan tâm cũng có ý nghĩa rất lớn. Qua các diễn đàn không chỉ giúp

chúng ta biết được giới trẻ nghĩ gì, muốn gì để có giải pháp uốn nắn mà chính là dịp để các em tự nhận thức, tự điều chỉnh bản thân. Khi tham gia các hoạt động lành mạnh rồi sẽ hạn chế việc bị ảnh hưởng của những hoạt động, trào lưu không lành mạnh..." - TS. Hương bày tỏ quan điểm.

Rõ ràng, để có được sức "đề kháng" cần thiết cho giới trẻ, giúp các em có thể tự nhận biết được đúng, sai để từ đó tự điều chỉnh nhận thức và hành động một cách đúng đắn đòi hỏi phải có sự chung tay, phát huy vai trò của cả gia đình, nhà trường, các đoàn thể trong xã hội, cả các cơ quan báo chí, truyền thông và đây là vấn đề cấp bách hiện nay.

Gia đình chính là ngôi trường đầu tiên của mỗi cá nhân, đặt nền móng cho việc hình thành nhân cách của con trẻ. Vì thế, muốn hình thành nhân cách tích cực cho con cái, gia đình phải là nơi mọi người sống yêu thương, nâng đỡ và đùm bọc, ở đó cha mẹ và con cái sống hài hoà với nhau, người trẻ sẽ cảm nhận được những giá trị cao đẹp như: hạnh phúc, lắng nghe, yêu thương, tha

thứ, nâng đỡ và chấp nhận những khác biệt của nhau. Ngoài ra, trong một thế giới đang đề cao sự thỏa mãn tức thời, những ham muốn bản năng, thì gia đình có vai trò rất quan trọng trong việc khơi dậy ý thức về cái tốt và cái xấu, về cái đáng làm và không nên làm... Bên cạnh gia đình, môi trường giáo dục nhà trường cũng đóng vai trò đặc biệt quan trọng bởi đó không chỉ đơn thuần là nơi trang bị kiến thức mà còn phải quan tâm đến việc giáo dục nhân cách, đạo đức cho giới trẻ. Hiện nay, nhiều trường học mới chỉ chú trọng phần học "văn" mà bỏ qua phần "lễ", coi trọng giáo dục kiến thức mà xem nhẹ giáo dục đạo đức, lối sống, kỹ năng sống cho học sinh, sinh viên. Do đó việc hài hòa được giữa dạy kiến thức và rèn đạo đức trong các nhà trường trở thành nhiệm vụ cấp bách trong giai đoạn hiện nay.

"Bước ra khỏi cổng trường là giới trẻ bước vào cuộc sống và môi trường xã hội cũng chi phối, ảnh hưởng rất lớn đến suy nghĩ, nhận thức và

hành động của họ. Xã hội cần phải tạo ra nhiều hơn nữa những hoạt động đoàn thể, văn hóa, tinh thần có ý nghĩa thực tiễn, hướng vào chiều sâu để thu hút, thúc đẩy giới trẻ tham gia góp phần định hướng lý tưởng cho họ. Qua khảo sát và tiếp xúc, đa phần giới trẻ ngày nay không phải là họ không muốn sống cho ra người mà còn muốn sống tốt hơn nữa... Vấn đề là nhiều người trong số họ chưa được định hướng đúng đắn..." - TS. Đinh Phương Duy, Viện Xã hội học cho biết. Ngay trong môi trường xã hội, chúng ta không thể không nhắc tới tầm ảnh hưởng của các thông tin từ báo chí, truyền thông, mạng xã hội tới giới trẻ. Báo chí, truyền thông cũng cần định hướng dư luận xã hội, thay đổi hành vi cộng đồng bằng cách nêu nhiều gương tốt, phê phán cái xấu; báo chí không chỉ mô tả, phản ánh các vụ việc, hành vi văn hóa, mà phải phân tích thấu đáo, từ đó đưa ra khuyến nghị về phong cách ứng xử để định hướng cho người tiếp nhận, đặc biệt là giới trẻ. Việc quản lý chặt

chế mạng xã hội, ngăn chặn, xử lý nghiêm minh những hành vi "vô văn hóa", "lệch chuẩn", làm gương xấu cho giới trẻ cũng đòi hỏi cơ quan chức năng cần nhanh chóng giải quyết trong giai đoạn hiện nay.

Có thể nói, những biểu hiện của việc tiếp nhận văn hóa "lệch chuẩn" chỉ diễn ra ở một bộ phận trong giới trẻ hiện nay, tuy nhiên, nó cũng đặt ra những bài toán cấp bách cần lời giải, đảm bảo cho sự phát triển bền vững của xã hội trong tương lai. Trong bối cảnh hiện nay, khi giới trẻ rất dễ bị tiêm nhiễm văn hóa độc hại, cố xúy cho lối sống lai căng, tư tưởng lệch lạc thì nhiệm vụ quan tâm chăm lo giáo dục, rèn luyện thể hệ trẻ có đủ đức, tài, niềm tin, khát vọng để xứng đáng với vị thế, trọng trách cao cả của mình đối với dân tộc và Tổ quốc càng đóng vai trò quan trọng hơn bao giờ hết.